

2

Stagevergoeding: €0,-

Studenten in universitaire ziekenhuizen krijgen toch geen stagevergoeding. Dat leidt tot geldzorgen en stress. 'Toen ik erover begon, werd ik uitgelachen'

De F*ckulteit Na de nodige schandalen aan Nederlandse universiteiten waarbij hoogleraren zich schuldig maakten aan machtsmisbruik, seksueel grensoverschrijdend gedrag en intimidatie is er nu een serie. In *De F*ckulteit* speelt Fedja van Huêt een terrorprof: 'Een eendimensionale slechterik spelen is niet interessant'

14

Discrimin-AI-tie Kunstmatige intelligentie vergroot vooroordelen, zegt Maaïke Harbers. 'Een oude versie van Siri reageerde op seksueel getinte opmerkingen met: "You make me blush!"'

4

6

Chinees verzet Kunstenaars nemen het op tegen Xi

10

Niks voor mannen Waarom er meer meiden nodig zijn

Stagiairs in ziekenhuizen voelen zich ‘genaaid’

Niet alle stagiairs bij universitaire ziekenhuizen krijgen stagevergoeding en dat leidt bij veel studenten tot (financiële) stress. Studentenvakbond Lsvb lanceert volgende week een petitie. ‘Ik heb geluk dat mijn vriendje soms maaltijden voor me betaalt.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO MARC DE HAAN

Na veertig uur stage te hebben gelopen in het ziekenhuis, werkte Yaël* iedere zaterdag om het collegegeld voor haar master farmacie aan de Universiteit Leiden te kunnen betalen. ‘Als je een hele week hebt gewerkt, en al je sociale dingen op zondag plant, kom je eigenlijk nooit even bij. Ik ging echt kapot in die tijd.’ Sinds 1 januari 2024 hebben studenten die een wetenschappelijke stage lopen in universitair medische centra volgens de cao recht op een stagevergoeding van ruim 400 euro per maand. Voorheen hadden alleen studenten die directe zorg voor patiënten droegen daar recht op. Toch komt de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) in de zomer van 2024 met een lijst studies die ondanks de cao-toch zijn uitgesloten van stagevergoeding, waardoor veel studenten buiten de boot vallen. ‘Ze hebben gewoon alle wetenschappelijke masters op een lijst geknald en alsnog iedereen genaaid, ook iedereen die coschappen loopt’, vertelt Yaël, die haar stage inmiddels heeft afgerond. ‘Alleen de master biofarmaceutische wetenschappen staat niet op de lijst, maar ik snap niet waarom daar een uitzondering voor wordt gemaakt. Ze doen hetzelfde werk als ik.’ Studenten die de opleidingen op de lijst volgen, gelden als ‘intern’ en volgens het NFU hoort hun stage dan gewoon bij de studie. Dat geldt ook voor studenten die stage lopen in een andere stad. ‘Ik studeer in Leiden en liep stage in het Erasmus Medisch Centrum, maar werd toch als ‘intern’ gezien.’

Ook Josefen* die de master biomedische wetenschappen volgt heeft vanwege deze lijst geen recht op stagevergoeding bij het Leids Universitair Medisch Centrum. ‘Ik loop samen stage met een meisje dat wel een vergoeding krijgt, puur omdat zij de master biologie doet. Ik snap niet dat ik niks krijg, want we doen precies hetzelfde werk.’ Ook studentenvakbond Lsvb is verontwaardigd. Die vindt dat de UMC’s de cao niet naleven en de stagevergoeding alsnog moet uitkeren. ‘Daarom lanceren we volgende week een petitie’, vertelt voorzitter Abdulkader Karbache. ‘Niet zozeer omdat we denken dat het NFU van gedachte gaat veranderen, maar vooral om andere zorgstudenten te laten weten dat ze zijn genaaid.’ Karbache noemt het ‘grote onzin’ dat wetenschappelijke stages worden uitgesloten. ‘Je werkt namelijk nog steeds in de zorg en levert een grote maatschappelijke bijdrage. Ze zorgen ook voor onze zieke grootouders en familieleden, en dat moeten ze gratis doen.’ Daar slaat de studentenvakbond de plank mis, aldus de NFU. ‘Deze studenten staan niet aan het bed’, zegt woordvoerder Geert Westerhuis. ‘Het gaat niet over zorgstages, maar over studenten die een wetenschappelijke stage doen in een UMC. Als je zo’n petitie start, weet dan op z’n minst over welke studenten en welke stages het gaat. De stage kan je vergelijken met een verplicht vak binnen je studie. Wij zien de medische faculteiten als interne opleidingsinstellingen, dat was voor de verandering van de cao ook al. Door die verandering komen studenten van de studies economie, ICT en rechten nu wel

‘Toen ik over een vergoeding begon, werd ik recht in mijn gezicht uitgelachen’

in aanmerking voor een stagevergoeding.’ Volgens Westerhuis zijn niet de NFU alle studenten als gelijk en wordt daarom iedereen als intern gezien. ‘Het gevaar is namelijk dat een UMC in Utrecht anders alleen maar studenten uit die stad aanneemt, omdat het geld kost om studenten uit andere steden stage te laten lopen. Dat willen we graag voorkomen.’ Verder noemt de woordvoerder een stage ‘een investering in jezelf en je toekomst’. ‘Je leert artikelen schrijven, analyseren en maakt echt kennis met de wetenschap. Ik snap de redenatie niet helemaal dat je vindt dat daar een vergoeding tegenover moet staan. Er staat een bepaald aantal studiebelastingen voor een studie en daar valt de wetenschappelijke stage onder.’ De woordvoerder spreekt uit eigen ervaring: ‘Ik heb twee studenten begeleid in een lab en daar heb ik zelf niks aan overgehouden. Ik vond het heel leuk

Begrip voor boosheid, maar geen hulp

Het LUMC ‘heeft geen signalen gekregen’ dat studenten geen stagevergoeding ontvangen die daar volgens het cao wel recht op zouden hebben, meldt een woordvoerder. ‘Stagevergoedingen zijn altijd een heikel punt. Wij volgen het NFU. Studenten van opleidingen die niet op de lijst staan en een stage volgen met een werkend-lerend karakter, een verplichte stage lopen van tenminste een maand en bij een erkend extern opleidingsinstituut stage lopen, hebben recht op een stagevergoeding. Dit jaar zijn er weer cao-gesprekken, dus dan kijken we weer verder.’ ‘Ik heb er begrip voor dat studenten boos zijn over het niet ontvangen van een stagevergoeding’, schreef zorgminister Fleur Agema onlangs aan de Tweede Kamer over de stagevergoedingen bij universitair medische centra. Toch gaat de minister zich er niet mee bemoeien, want de cao is een zaak voor werkgevers en vakbonden. ‘Ik wil en mag mij daar niet in mengen.’

om te doen, maar het heeft me veel tijd en moeite gekost. Als je hen zou vragen of ze hard hebben gewerkt, zal het antwoord zeker ‘ja’ zijn. Dat hebben ze ook, maar het is niet zo dat ik daar allemaal schitterende artikelen aan over heb gehouden.’ Josefen vindt dat NFU te weinig oog heeft voor de effecten van onbetaalde stages op studenten. ‘Ik ervaar hierdoor veel stress, want naast mijn full-time stage heb ik nog drie baantjes om rond te komen. Ik vertaal video’s, geef bijles aan biologiestudenten en werk op vrijdag, zaterdag en zondag in een trampolienepark. Soms moet ik in het weekend ook nog studeren. Ik plan meestal maar één sociaal ding per week, omdat ik vaak te moe ben om meer te doen. Ik heb ook meestal geen geld om leuke dingen te doen, wat gek voelt omdat ik voor mijn gevoel 24/7 aan het werk ben.’ Wel blijft ze positief. ‘Het is niet het eind van de wereld, ik kom er wel doorheen. Ik heb nog geluk, want mijn ouders betalen mijn kamer in Leiden en mijn vriendje betaalt soms maaltijden voor mij. Ondanks alles ben ik heel blij met de stage, het is fucking leuk. Maar mijn volgende stage wil ik wel bij een bedrijf lopen, zodat ik tenminste iets van inkomsten heb. Ik snap dat kennis veel waard is, maar ik wil ook nog kunnen leven.’ Hoewel studenten die coschappen lopen een andere cao hebben dan de studenten van de wetenschappelijke stages, en sowieso stagevergoeding krijgen, staat ook de master geneeskunde op de lijst van uitgesloten studies. Naomi* is deze week begonnen aan haar laatste coschappen en ook zij had een hogere vergoeding goed kunnen gebruiken. ‘Als student geneeskunde loop je eigenlijk drie jaar stage, wat betekent dat je al die tijd nauwelijks inkomsten hebt. Wij krijgen gemiddeld 100 tot 150 euro onkostenvergoeding per maand, afhankelijk van waar je stage loopt.’ Dat verbaast de geneeskundestudent het meest. ‘Ik ken mensen die een verplichte stage hebben gelopen in een verzorgingstehuis en daar 495 euro voor kregen. Maar ik heb ook stage gelopen in een huisartsenpraktijk en toen ik over een vergoeding begon, werd ik gewoon in mijn gezicht uitgelachen. Daar heb ik nul euro gekregen. Terwijl al deze instanties geld krijgen van het LUMC om ons aan te nemen. Sowieso moet je zelf actief achter je stagevergoeding aan, want dat je er een krijgt is niet vanzelfsprekend. Wij draaien bijna als volwaardige medewerkers mee. Op veel plekken in het ziekenhuis is er een personeelstekort en naarmate je coschappen vorderen, word je breder ingezet dan je als student eigenlijk zou mogen. Wel met goede supervisie, maar je werkt telkens als vervanger van het missende poppetje op de vloer.’ Ook Naomi wordt gesteund door haar ouders. ‘Ik kan niet werken naast mijn coschappen, want ik ben soms wel 55 uur in de week aan het werk. Spontaan pak ik een horecadienst op. Voor een sociaal leven maak ik wel tijd, want ik maak er een sport van om elke avond vol te plempen met afspraken. Maar het feit dat je drie jaar nauwelijks inkomsten hebt, zorgt ervoor dat je sociaal gezien soms in de knel komt. Ik zou graag een leuke reis maken, maar zie het geld daarvoor naast je coschappen maar eens bij elkaar te sparen.’

De namen met een * zijn gefingeerd. De echte namen zijn bekend bij de redactie

Waarom we ons nu geen onderlinge strijd kunnen permitteren

Een jaar of twee geleden kwam ik het woord voor het eerst tegen: ‘pick-me girl’. Dat is een meisje dat zichzelf erop laat voorstaan net een beetje anders te zijn dan andere meisjes. Want zij draagt geen make-up, zegt ze (maar doet dat stiekem toch een beetje). Zij beukt gewoon lekker een kapsalon weg, gemiep over calorieën vindt ze maar ‘wilverig’. Zij lacht gezellig mee met de seksistische grappen van haar mannelijke vrienden. One of the guys is ze, maar dan wel op zo’n manier dat ze aantrekkelijk blijft voor de guys in kwestie. Dat is namelijk het idee: door zich af te zetten tegen andere vrouwen, probeert ze zelf in de gunst te komen bij de man. ‘Kies mij!’ schreeuwt ze zonder het hardop te zeggen.

Een beetje betrappt voelde ik me wel, toen ik voor het eerst van de ‘pick-me girl’ hoorde. Sommige van haar trekjes herken ik ook in mezelf. Welke trekjes dat precies zijn, dat ga ik niet zeggen, want dan zou ik me gelijk weer aan een enorme ‘pick-me girl’-actie bezondigen. En een ‘pick-me girl’, dat wil je absoluut niet zijn, volgens de vele TikTok filmpjes en tijdschriftartikelen die aan het fenomeen zijn gewijd. Door andere vrouwen weg te zetten als tuttebellen en zeveraars, hou je namelijk juist een schadelijk stereotype van de vrouw in stand. Door jezelf te presenteren als ‘de uitzondering op de regel’, onderstreept je eigenlijk de veronderstelde regel. De ‘kies-mij-meid’ heeft ook iets van een stakingsbreker, een ‘scab’, om een van mijn favoriete Engelse scheldwoorden te gebruiken. Net als de negentiende-eeuwse mijnwerker die zich toch gewoon met een pikhouweel over de gebochelde schouder meldt bij de delfplaats op de ochtend dat de rest van de uitgebuite koempels zich met spandoeken en geheven vuisten verzamelt op de stoep van Mr. Moneybags, breekt de ‘pick-me girl’ de solidariteit die nodig is om iets gedaan te krijgen in de emancipatiestrijd.

‘We moeten ons stevig verzetten tegen de Bruinser bezuinigingen. Staken zullen we!’

Bestaat er ook een equivalent in de universitaire wereld? De ‘pick-me scholar’, die er prat op gaat ‘niet zo moeilijk te doen als anderen’, en zo zichzelf naar boven werkt en de rest naar beneden? Voorbeelden bedenken is niet zo moeilijk. De streber die schampt over collega’s die niet willen werken in het weekend. De vleier die meelacht met de grensoverschrijdende grappes van bovengeschaten om bij hen in de gratie te komen. De hoogvlieger die bezwaren tegen het hypercompetitieve beuzensysteem afdoet als gezeur. Wetenschap is topsport! En hij heeft zijn Veni/Vidi/Vici al binnen. No time for losers, de ‘pick-me scholar’ is een champion. Toch moeten we ook oppassen met het afkraken van ‘kies-mij’-figuren. Door meisjes die zich profileren als one of the guys of het niet eens zijn met elk feministisch standpunt al te snel weg te zetten als ‘pick-me girls’, zouden we de vrouw wel eens onbedoeld opnieuw in een hokje kunnen opsluiten. ‘Jij mag je niet afzetten tegen typische meisjesdingen, en jij moet het wel met dit hele puntenlijstje eens zijn, anders ben je geen goede vrouw’ – dat is evenveel geen emanciperende boodschap. Ook in de academische context is voorzichtigheid geboden bij het verwijten van ‘pick-me’-gedrag. Dat een collega wel doorwerkt in het weekend, het goed kan vinden met mensen hoog in de universitaire boom, of de ene na de andere beurs binnenharkt, maakt hem op zichzelf nog geen ‘pick-me scholar’. Zolang hij zich niet op de genoemde gronden boven anderen verheven acht, verdient hij geen blaam. Bovendien – en dit geldt in het hoger onderwijs nog meer dan in de vrouwenzaak – we kunnen ons op dit moment simpelweg geen onderlinge strijd permitteren. Beter dan collega’s te verwijten dat ze te moeilijk doen of juist niet moeilijk genoeg, haken we nu de armen stevig ineen om ons te verzetten tegen iets wat ons allemaal bedreigt: de Bruinser bezuinigingen. Staken zullen we! Geen scabs in onze gelederen. Maandag gaan we van start, en we houden vol tot Bruins over de brug komt. Dat u het weet, Mr. Moneybags.

Josette Daemen is postdoctoraal onderzoeker aan het Instituut Bestuurskunde van Universiteit Leiden

Italiaans blijft toch bestaan

De bachelor Italiaanse taal en cultuur blijft toch behouden. Het faculteitsbestuur vindt het schrappen van de studie 'te vergaand' nu het financiële tekort minder groot is dan verwacht. 'Collega's kunnen hun tranen niet bedwingen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Het faculteitsbestuur gaat de bachelor Italiaanse taal en cultuur toch niet opheffen. Dat heeft de universiteit donderdagochtend laten weten.

'Na overleg met de opleiding Italiaans en een grondige beoordeling van het door de opleiding opgeleverde plan voor een efficiënter en toekomstgericht studieprogramma, trekt het faculteitsbestuur deze conclusie', staat in een interne mail die inmiddels op de universiteitssite is gepubliceerd. 'De opleiding blijft behouden voor de Universiteit Leiden.'

Eind januari liet het bestuur nog weten vanaf 2026-2027 te willen stoppen met de bachelor. Andere bacheloropleidingen die zouden worden gesloten, bleven echter behouden. De enige opleidingen die nu nog met sluiting worden bedreigd, zijn de researchmasters African Studies en Latin American Studies en de joint master European Politics and Society.

'In de afgelopen weken hebben de collega's van de opleiding Italiaanse taal en cultuur intensief gewerkt aan een aanvullend plan om de opleiding toekomstbestendig te maken', aldus het bestuur. Een van de maatregelen is het 'compact' maken van het onderwijsaanbod. 'Het faculteitsbestuur heeft hierdoor het vertrouwen dat de expertise op het terrein van de Italiaanse taal, cultuur en geschiedenis duurzaam kan worden ingebed in ons opleidingsaanbod.'

Ook blijkt uit de doorrekeningen dat met een afgeslankt onderwijsaanbod het financiële tekort 'minder groot is dan eerder verwacht'. Het sluiten van de opleiding is dan ook 'een te vergaand besluit'. Wel waarschuwt het bestuur dat 'de financiële situatie van de faculteit onveranderd zorgelijk' is en dat er 'moeilijke keuzes nodig zijn om het tij van de faculteit te keren'. Net als verschillende andere opleidingen krijgt Italiaans daarom 'een aanvullende opdracht' waarover de komende tijd meer duidelijk wordt. Daarnaast blijft de relatief lage studententinstroom 'een punt van aandacht'.

Opleidingsvoorzitter Carmen van den Bergh is veruguld met het nieuws. 'Ik ben blij, opgelucht en in de eerste plaats verwonderd. Ik dacht dat het voorgenomen besluit al heel ver was. Maar het faculteitsbestuur heeft zich met nieuwe informatie opnieuw beraten. Hiermee blijft Leiden echt kiezen voor de talen. Voorlopig althans, want er komen sowieso nog bezuinigingen aan.'

Ook de rest van de opleiding is zeer verheugd dat Italiaans behouden blijft. 'Sommige collega's kunnen hun tranen niet bedwingen. Het toont dat we erg begaan zijn met ons vak, onze opleiding en studenten.' Ook docenten van andere talenopleidingen zijn blij, aldus Van den Bergh. 'Iedereen vindt dit de juiste beslissing. We kunnen weer studenten werven met een positieve boodschap en vertellen dat we nog heel lang doorgaan.'

'Ik ben ontzettend blij dat we Italiaans kunnen behouden', laat decaan Mark Rutgers telefonisch weten. 'Door externe omstandigheden zijn we gedwongen een aantal duivelse beslissingen te nemen en dingen te doen die we als bestuur niet willen doen. Maar de opleiding heeft kans gezien het programma af te slanken en ons het vertrouwen geboden dat dit kostendekkend kan. Dan is er voor ons geen reden om het te schrappen.'

Wel benadrukt hij dat het 'de komende tijd niet makkelijk wordt'. Er verdwijnen veel vakken omdat de faculteit het met minder staf moet gaan doen, terwijl de kwaliteit van de opleidingen behouden moet blijven. 'Er komt minder speelruimte.'

De docenten en studenten van Italiaans hebben de afgelopen weken hard geknokt voor het behoud van de opleiding. Er stroomden tientallen brieven binnen, ook van de Italiaanse ambassadeur, ze protesteerden bij overleggen en er werd een petitie gestart. Bovendien vond de opleiding dat het proces niet goed was verlopen. Zo was de opleidingsvoorzitter met zwangerschapsverlof toen het plan werd gemaakt om de opleiding te schrappen.

Tijdens de betoging 'Not My President's Day' houdt een demonstrant een protestbord omhoog tegen president Trump en de techbazen Bezos, Zuckerberg en Musk. New York, 17 februari

Versterkers van verschillen

Kunstmatige intelligentie discrimineert. In de Annie Romein Verschoorlezing betoogt Maaïke Harbers hoe het gebruik van AI-modellen verschillen in de samenleving alleen maar vergroot. 'Vrouwen die ethische dilemma's aanklaarten, krijgen te horen: "Moet dat nou?"'

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO ANP

Een paar weken geleden zei Mark Zuckerberg in een podcast: "We need more masculine energy in tech companies", vertelt Maaïke Harbers. 'En dat terwijl het grootste deel van de mensen bij die bedrijven al man, wit en heteroseksueel is. In de vs worden momenteel bij veel grote bedrijven de DEI-programma's (Diversity, Equity, Inclusion), waar jaren in geïnvesteerd is, weer afgeschaft. Terwijl dat zo belangrijk is. Want juist in de vs maakt een klein groepje de technologie waar miljarden mensen over de hele wereld gebruik van maken.' Maaïke Harbers doet onderzoek naar de ethische aspecten van AI en promoveerde aan de Universiteit Utrecht in 2011. Toen ze kunstmatige intelligentie studeerde, was twaalf procent van haar medestudenten vrouw. In het door mannen gedomineerde werkveld valt ze op. 'Als ik een ruimte binnenkom met nieuwe mensen, waarbij de meerderheid man is, moet ik eerst bewijzen dat ik genoeg van het onderwerp af weet, voor ik serieus word genomen. Waarschijnlijk is dat onbewust, maar sommige mannen kijken me in eerste instantie minder aan. 'Of ik krijg opmerkingen over mijn uiterlijk. Dat is niet kwaad bedoeld, maar het is niet leuk. Ik wil serieus genomen worden als wetenschapper, dan zit ik

'Binnen mijn werk vind ik het geen optie om niet hoopvol te zijn'

daar niet op te wachten. Ik ken weinig vrouwen in de AI en IT-wereld die hier niet mee te maken hebben.'

'Bétavrouwen en alfamannen' heet de Annie Romein-Verschoorlezing die Harbers vrijdagavond uitspreekt in het Academiegebouw. Dat zo'n homogene groep aan de knoppen draait bij AI-technologie, betoogt ze, heeft gevolgen voor de rest van de samenleving. 'Kijk bijvoorbeeld naar werving en selecties waarin algoritmes mensen koppelen aan bepaalde banen. Vrouwen worden minder vaak gekoppeld aan hoogbetaalde banen. Ook krijgen ze minder vacatures te zien in de zogeheten STEM-wetenschappen, dus science, technology, engineering en mathematics.

'Virtuele assistenten zoals chatbots hebben vrouwennamen en vrouwenstemmen. Zowel mannen als vrouwen vinden het gemakkelijker om opdrachten te geven aan een virtuele assistent, als dit een vrouw is. Maar dat bevestigt het stereotype van de vrouw als gediensdijg.

'Een oudere versie van Siri reageerde zelfs op seksueel getinte opmerkingen met: "You make me blush". In plaats van dat de bot was geprogrammeerd om iets te zeggen als: "Ik vind dit niet leuk" of "Waarom vraag je me dit?", was de reactie confrontatie-vermijdend. Het bevestigde een stereotype van een vrouw die geen grenzen aan kan geven.'

AI-technologie baseert zich op al bestaande informatie, legt ze uit. Zo ontstaat er een bias, gebaseerd op al bestaande ongelijkheid. Het feit dat de IT-wereld heel homogeen is - er werken veel meer mannen dan vrouwen - verkleint de kans dat hiermee rekening wordt gehouden. Ook spelen clicks een doorslaggevend rol. Uit onderzoek blijkt dat mannen vaker klikken op hogere en beter betaalde functies dan vrouwen. Gevolg: mannen krijgen die vacatures vervolgens ook vaker te zien.

'Er zijn ongelijkheden in samenleving, die zitten in de data waar we over beschikken. Als je daar niet op corrigeert, wordt dat gereproduceerd. AI is een soort spiegel van de maatschappij en daarmee worden bestaande ongelijkheden, en dat zijn er nou eenmaal nogal wat, alleen maar versterkt.' Die discriminatie speelt op veel plekken. 'Zo was er tijdens coronatijd een zwarte vrouwelijke student, wier gezicht niet herkend werd door *proctoring software*. Je ziet het ook in het opsporen van fraude: wie worden daar eerder van verdacht? Denk aan het toeslagenschandaal. Algoritmes worden ook gebruikt om ingrijpende beslissingen te nemen over bijvoorbeeld de hoogte van een lening of een hypotheek.'

Een andere plek waar het probleem opduikt, is de gezondheidszorg. 'Er zijn veel meer data over mannenlichamen dan over vrouwenlichamen. Medicijnonderzoek werd lange tijd voornamelijk op mannen uitgevoerd. De gedachte was: vrouwen hebben een menstratiecyclus, en afhankelijk van het moment in de cyclus reageren ze anders op het medicijn.'

Harbers haalt de Annie Romein-Verschoorlezing van vorig jaar aan, die ging over hart- en vaatziekten die eerder worden gedetecteerd bij mannen dan bij vrouwen. 'Als die bestaande scheefheid in informatie wordt gevoerd aan een algoritme, versterkt dat de ongelijkheid alleen maar meer.'

Om deze bias weg te nemen, moet onder andere worden gekeken naar degenen die werkzaam zijn in het veld. Momenteel is dat dus een duidelijk homogeen groep: man, wit, heteroseksueel. 'Dat zijn uitgerekend de mensen die minder snel de schadelijke gevolgen van die systemen ervaren.'

Om fouten of scheefheden in datasets te verhelpen, wordt nu vooral gekeken naar technologische oplossingen, zoals het aanpassen van een dataset, legt Harbers uit. Het zou effectiever zijn niet alleen vanuit data, maar ook vanuit een ethisch oogpunt naar deze problemen te kijken. Maar: de meeste bedrijven benaderen AI voornamelijk vanuit een commercieel oogpunt.

'Er is wel veel geld mee te verdienen, maar het is niet per se rechtvaardig. Uit onderzoek is gebleken dat vrouwen zich meer bezighouden met ethiek, als het gaat om AI. Maar als vrouwen ethische dilemma's aanklaarten, werd dat vaak niet verwelkomd: "Je hebt wel een goed punt, maar moet dit nou? We willen eigenlijk gewoon door."

'Daar komt bij dat vrouwen in de minderheid zijn, minder serieus genomen worden, en ook eerder worden onderbroken door hun mannelijke collega's. Als ze dan beginnen over ethiek, en onderwerp dat óók niet altijd serieus wordt genomen, hebben ze een dubbele achterstand.'

Het kan anders, vertelt Harbers. 'Vrouwen die werkten bij bedrijven waar wel aandacht is voor diversiteit en inclusie, merken ook echt dat het daar beter gaat. Ook wordt er bij opleidingen tegenwoordig veel meer aandacht besteed aan ethiek dan een paar jaar geleden het geval was.'

'Er is sprake van ontwikkeling op het gebied van AI en ethiek: de sociale context wordt meer meegenomen. Maar het is een spannende tijd met wat er nu gaande is in de vs, en moeilijk te voorspellen wat er gaat gebeuren. Het hangt er heel erg van af wat voor tegenmacht Europa hierin gaat bieden. Maar binnen mijn werk vind ik het geen optie om niet hoopvol te zijn.'

Maaïke Harbers. Bétavrouwen en alfamannen: over de rol van gender in AI. Annie Romein-Verschoorlezing, 7 maart, inloop vanaf 19.30. Groot Auditorium, Academiegebouw

Via films, boeken en tijdschriften proberen Chinese dissidenten de zwarte bladzijden uit de geschiedenis van hun land te onthullen. Journalist Ian Johnson helpt het werk van deze underground historici te verspreiden. ‘Het is een gevecht van de lange termijn.’

DOOR VINCENT BONGERS

Verzet in China is: stiekem pdf's mailen

Het zijn net scènes uit een horrorfilm. Begin 1960 verdwijnen oude mensen op het Chinese platteland. Zij worden later opgehangen aan vleeshaken teruggevonden. Delen van hun lichaam zijn opgegeten door uitgehongerde landgenoten. In officiële rapportages van de Chinese overheid staat echter dat de economische hervormingen van leider Mao Zedong perfect werken.

Deze zogeheten 'Grote Sprong Voorwaarts' pakte in werkelijkheid echter desastreus uit. 'Een gigantische hongersnood zorgde voor massale sterfte onder de bevolking', zegt de Canadees-Amerikaanse journalist Ian Johnson, die jaren in China woonde en in 2001 een Pulitzer Prize won voor zijn stukken over de vervolging van de Falung Gong-beweging door de Chinese overheid. 'Naar schatting kwamen 45 miljoen Chinezen om.'

Een groep studenten vindt in 1959 dat de waarheid naar buiten moet komen en richt het tijdschrift *Vonk* op met daarin stukken over de gevolgen van het desastreuze beleid van Mao. De waarheid vertellen is echter een hachelijke onderneming, merkten ze. 'De overheid arresteerde de studenten al snel', vertelt Johnson. 'Drie studenten werden geëxecuteerd. Anderen kregen tot tientallen jaren gevangenisstraf in werkkampen.' In *Sparks* (2023) schrijft Johnson over Chinezen die met films, artikelen en boeken de geschiedenis beschrijven die de autoriteiten verzwijgt. Op woensdag 12 maart geeft hij in het Herta Mohr-gebouw een lezing over zijn boek.

Toch doofde *Vonk* niet helemaal uit. In het blad werd ook werk van de dichter Lin Zhao gepubliceerd. Zij werd opgepakt, en in 1962 weer vrijgelaten omdat ze tuberculose had. Maar ze bleef kritiek uiten op het regime. In plaats van haar nieuwe arrestatie af te wachten, stapte ze naar de lokale politie en zei ze dat ze terug naar de gevangenis wilde. De bewakers behandelden Lin Zhao verschrikkelijk. Haar handen werden achter haar rug geboueid. De handboeien werden zo strak aangetrokken dat ze haar schouderdorpotten trokken en het metaal in haar polsen sneed. De wonden begonnen vervolgens te rotten. Voedsel moest ze van de grond eten als een dier.

Soms werden haar handboeien afgedaan en mocht Lin Zhao schrijven. Als er geen inkt voorhanden was, schreef

ze met haar eigen bloed. De bewakers archiveerden de bloedbrieven. Want het waren bewijsstukken tegen een vijand van de staat.

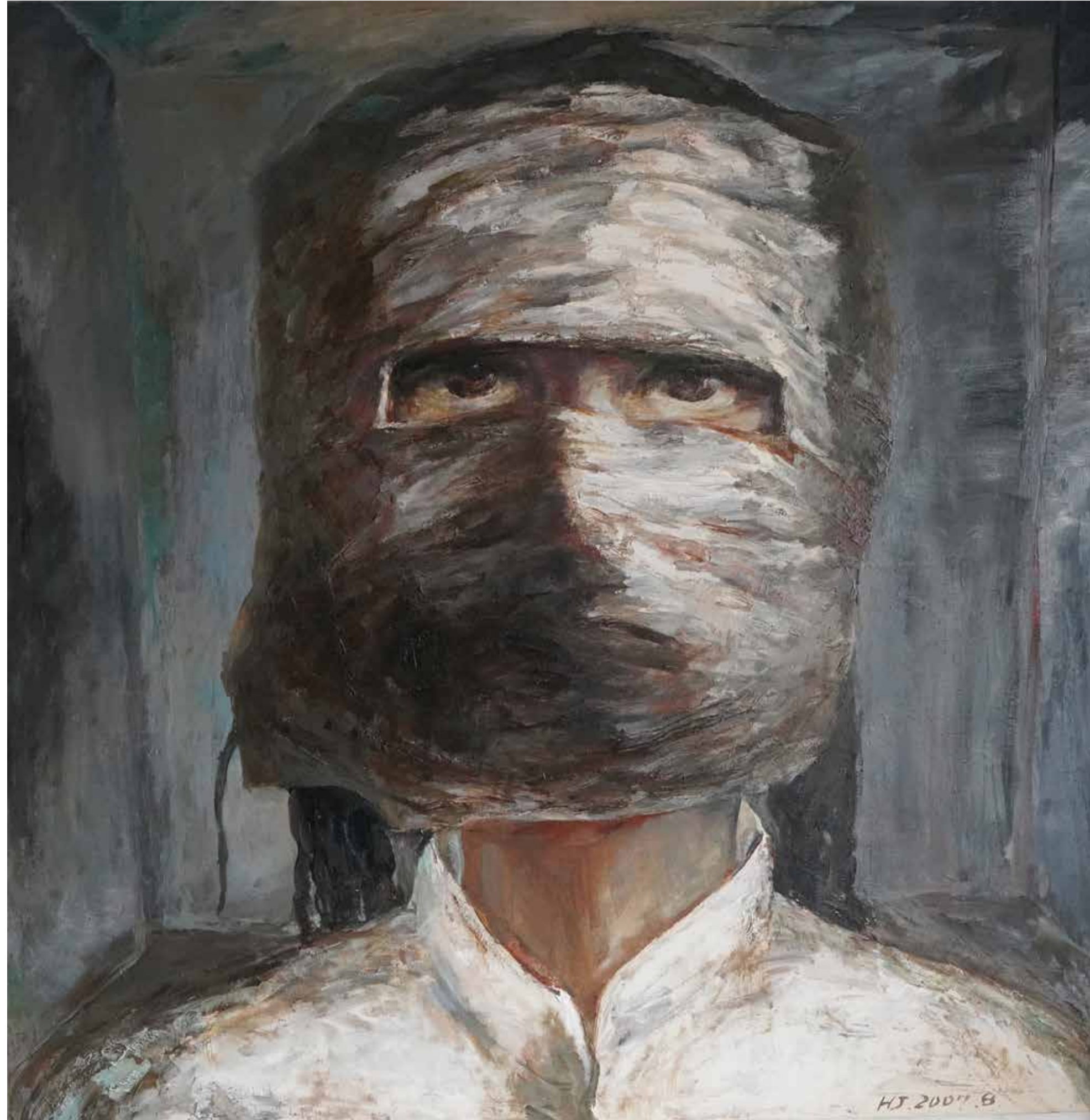
In 1968 stond ze voor het vuurpeloton. In de dagen voor haar executie moest ze een zogeheten apenmasker van rubber dragen waar alleen ruimte voor de ogen was gemaakt; bedoeld om haar het zwijgen op te leggen net voor de trekker werd overgehaald.

Lin Zhao is niet vergeten. Latere generaties dissidenten zien haar als een voorbeeld. De kunstenaar en documentairemaker Hu Jie maakte 36 jaar na haar dood een film over de dichter en ook een schilderij waarop Lin is afgebeeld met het apenmasker. Pdf's van haar bloedbrieven gingen in de jaren 2000 viraal in China.

'Ook *Vonk* werd digitaal gereconstrueerd en verspreid', legt Johnson uit. 'De onderwerpen in het blad zijn nog steeds actueel: vrijheid van meningsuiting en religie en een autoritaire overheid die deze onderdrukt. De uitgevers konden nu ook laten zien wat de autoriteiten allemaal hadden gedaan om het blad te sneven.'

Tot een jaar of vijftien geleden was er hoop dat het beter zou gaan in China, vertelt Johnson. 'Er was toen best veel onderzoeksjournalistiek. De opkomst van sociale media gaf ook meer mogelijkheden om kritiek te leveren op de overheid.' Maar onder leider Xi Jinping, sinds 2013 president, is er een enorme pushback van de overheid gekomen tegen critici. 'Mao was een dictator. Xi is daar ook steeds meer naar toe gaan bewegen. Er zijn veel Chinezen die zich daartegen verzetten en zaken willen veranderen.'

De belangrijkste instrumenten van verzet zijn het mailen van pdf's van kritische tijdschriften en het maken van documentaires. 'Iedereen kan sinds de opkomst van digitale camera's en edit-software een kritische film maken. Dat gebeurt ook op grote schaal. Ik ben een ngo begonnen om deze films te verzamelen: het China Unofficial Archive. We hebben er inmiddels meer dan tweehonderd. Verder bieden we ook boeken, artikelen, blogs en tijdschriften aan.' Schrijver en filmmaker Ai Xiaoming maakte bijvoorbeeld een documentaire over het beruchte strafkamp Jiabiangou waar veel Chinezen omkwamen. 'Zij is een professor, en leerde zichzelf films maken in haar vrije tijd. Inmiddels is ze met emeritaat. Ze mag niet naar het buitenland reizen.

De dissident Lin Zhao met apenmasker. Schilderij door dissident Hu Jie, uit 2007

De bloedbrieven van dissident en dichter Lin Zhao gingen rond 2000 viraal

Toen ze via een videoverbinding een lezing gaf aan Amerikaanse studenten van Stanford University, sloot de Chinese staat tijdens de presentatie haar internet af.' De overheid zoekt naar manieren om haar het leven zuur te maken, maar arresteert haar niet. 'Xi heeft te maken met allerlei krachten die hij onder controle moet houden. Ai is heel bekend internationaal. Haar oppakken zal veel stof doen opwaaien. De staat kiest er dan ook voor om haar zoveel mogelijk te isoleren en niet in de gevangenis te zetten.' China is een surveillancemaatschappij, met een *social credit*-systeem, waar mensen die zich niet aan de regels houden minder mogelijkheden krijgen om een huis te kopen of geld te lenen. Johnson vindt dat het kredietsysteem in het Westen wordt overschat. 'Het functioneert nog niet zo goed als de overheid beweert. Je ziet heel veel camera's hangen, waarvan de helft niet werkt. Het is allemaal slordig en onzorgvuldig opgezet.'

Toch is het zeker mogelijk dat het systeem tegen dissidenten wordt gebruikt. 'Het dient nu vooral om goed gedrag te bevorderen. De stap om dat te veranderen is makkelijk gezet: dat je straks geen treinkaartje meer kunt kopen als je "politiek onbetrouwbaar" bent.'

In 2020 werd Johnson China uitgezet. 'Gedurende de eerste termijn van Trump was er een flinke diplomatieke strijd tussen de VS en China. Trump stuurde Chinese journalisten de VS uit. China deed toen een tegenzet door Amerikaanse journalisten het land uit te trappen, daar zat ik bij.' Johnson lacht. 'Ik kan dus niet zeggen dat ik vanwege bepaalde stukken het land moest verlaten. Dat was een beter verhaal geweest.'

Hij heeft zelf niet direct last van intimidatie. 'Maar Chinezen die voor ons werken wel. Familieleden in China worden gebeld met de boodschap: "Weet je wat je dochter allemaal aan het doen is? Vertel haar daar mee op te houden."' Om dit soort problemen zo veel mogelijk te voorkomen gebruiken medewerkers schuilnamen. 'Ook als je ze ontmoet. Ik sprak in New York iemand die zei dat hij Joshua heette, en zich tijdens een gesprek met een ander weer John noemde. ... Hé, dacht ik, het was toch Joshua?'

'Heel veel Chinese studenten zitten in het buitenland, een deel van hen speelt een rol in de protestpublicaties. Het kritische tijdschrift *Mang Mang* wordt bijvoorbeeld uitgegeven door twee jongeren, een in Duitsland en een in Italië. Er worden boekwinkels en uitgeverijen opgericht, filmfestivals opgezet. Ik geef op 14 maart bijvoorbeeld een lezing in de boekhandel Nowhere in Den Haag waar ze kritisch materiaal verkopen.'

Er is ook veel steun in stilte. 'Zakenmensen die op reis zijn doneren geld omdat ze een bepaald blad goed vinden. Het heeft niet de vorm van Navalny versus Poetin, want dat is zelfmoord. Als je buiten de lijntjes kleurt, wordt je bedrijf kapotgemaakt.'

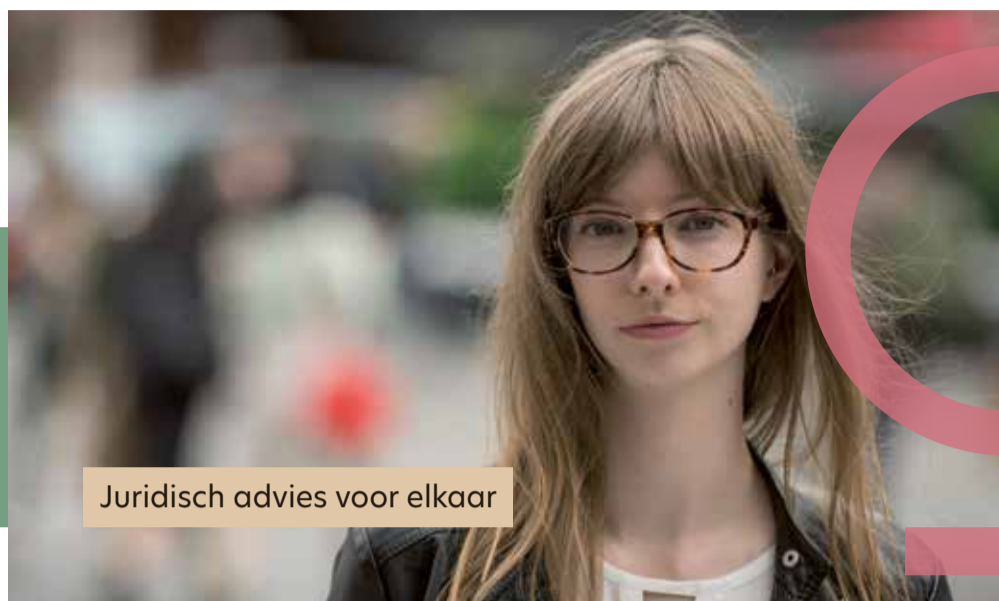
Bij een grote crisis, zie je dat er op allerlei manieren verzet is. Tijdens de pandemie was dat tijdens de langdurige lockdowns heel duidelijk. 'Er werd op blogs en in tijdschriften geschreven over wat de overheid allemaal aan het doen was. Betogers hielden een leeg wit blad omhoog, als teken van verzet tegen de censuur.'

Aan de heerschappij van Jinping ziet Johnson ondanks het verzet niet zo snel een einde komen. 'Het enige optimistische scenario is dat een stagnerende economie ervoor zorgt dat China geen zogeheten *high income country* wordt, en Xi zijn doel niet haalt. Als hij dan komt te overlijden, zal de partij misschien denken dat zijn beleid te ver is gegaan. 'Na Mao zag je dat ook gebeuren. In de jaren tachtig waren er, ondanks het bloedige neerslaan van het studentenprotest op het Tiananmenplein, ook progressieve hervormingen. De mensen over wie ik schrijf, zijn niet in staat om de overheid af te zetten. Het is een gevecht van de lange termijn. Ze maken films en boeken waarvan ze weten dat ze mogelijk niet vertoond of gelezen worden. Het belangrijkste is: zaken vastleggen voor toekomstige generaties. Zodat zij weten wat er écht gebeurd is.'

Ian Johnson, *Sparks: China's Underground Historians and their Battle for the Future*. Oxford University Press. LIAS seminar 'Underground China' met lezing van Ian Johnson. Woensdag 12 maart, 15.15 uur. Herta Mohr Gebouw, zaal 0.31

vrouwen rechtswinkel leiden

Vacature: Juridisch adviseur (student) 6-8 uur p/w

Juridisch advies voor elkaar

Er is nog steeds veel ongelijkheid tussen vrouwen en mannen, terwijl ieder mens gelijke kansen nodig heeft om tot gelijke rechten te kunnen komen. Taal- en opleidingbarrières kunnen het zoeken naar juridische oplossingen in de weg staan. In mei 2025 opent daarom de eerste Vrouwenrechtswinkel in Leiden en jij als rechtenstudent kunt hier je juridische steentje aan bijdragen!

Als juridisch adviseur verleen je op wekelijkse basis juridisch advies aan vrouwen tijdens spreekuren in onze Vrouwenrechtswinkel. Naast de 'feel good' momenten die je zult ervaren met jouw juridische hulp, bieden we je waardevolle ervaringen en trainingen. En hebben we doorgroei mogelijkheden (met vrijwilligersvergoeding).

Samen met je medestudenten en het team ondernemen we leuke dingen buiten de rechtswinkel.

Wil jij onderdeel uitmaken van ons enthousiaste vrouwenteam? Ga dan snel naar vrwleiden.nl/vacatures

Vrouwenrechtswinkel Leiden, Hooglandse Kerkgracht 17C, 2312 HS Leiden, 06- 27 24 48 85, info@vrwleiden.nl, www.vrwleiden.nl

UNIVERSITAIRE VERKIEZINGEN 2025

Schedule University Elections

For English, please go to www.universiteitleiden.nl/elections

1 TIJDSHEMA VERKIEZINGEN

Het volgende tijdschema is opgesteld voor de reguliere verkiezingen van de:

- studentengeleding van de Universiteitsraad
- personeelsgleding van alle Faculteitsraden
- studentengeleding van alle Faculteitsraden
- studentenraad LUMC
- alle dienststraden

7 april Peildatum en vaststelling kiezersregisters
8 & 9 april Kandidaatstelling tot uiterlijk woensdag 27 maart, 16.00, inzage kiezersregisters en indienen verzoeken tot verbetering kiezersregisters bij het betreffende stembureau

10 april Besluiten stembureaus inzake kandidaatstelling en verzoeken tot verbetering kiezersregisters (beroep mogelijk tot uiterlijk op de vierde werkdag, na de dag waarop het besluit is genomen.)

11 & 14 april Herstel van verzuimen kandidaatstelling

15 april Beslissing stembureaus herstel van verzuimen kandidaatstelling (beroep mogelijk tot uiterlijk op de vierde werkdag, na de dag waarop het besluit is genomen.)

12 mei Opening verkiezingen (07.00 uur); verzenden elektronische oproepen;

15 mei Sluiting stemming (16.00 uur)

16 mei Uitslag stemming (16.30 uur) (beroep mogelijk tot uiterlijk op de vierde werkdag, na de dag waarop het besluit is genomen.)

2 WIE IS KIESGERECHTIGD

Kiesgerechtigd is iedereen die op maandag 7 april (de peildatum) krachtens een aanstelling bij de Universiteit Leiden werkzaam is in een van de onderdelen waar verkiezingen worden gehouden en iedereen die op die datum als student – dus niet als extraneus of gaststudent – staat ingeschreven. Deze groep behoort dus in het kiezersregister te zijn opgenomen.

Op 8 en 9 april maart liggen de kiezersregisters ter inzage bij de stembureaus en kunnen ook verzoeken tot verbetering worden ingediend. De inzagestermijn is twee dagen.

Student-assistenten oefenen hun kiesrecht in beginsel uit in de geleding van de studenten. Andere studenten in dienst van de universiteit oefenen hun kiesrecht uit in de geleding van het personeel. Personen in dienst van nwo of daarmee vergelijkbare organisaties en werkzaam bij de Universiteit zijn ook kiesgerechtigd; zij worden wel aangeraden bij de ter inzagelegging van de kiezersregisters te controleren of zij daarin ook zijn opgenomen.

U kunt uzelf ervan overtuigen dat u in het kiezersregister bent opgenomen door op 8 of 9 april 2025 een verzoek te sturen naar het betreffende stembureau; u kunt op deze dagen ook een verzoek tot verbetering van het kiezersregister indienen. De verzoeken dienen per uMail of ULCN-account (werkmail) te worden ingediend.

3. KANDIDAATSTELLING

Indien u belangstelling heeft voor een actieve rol in de medezeggen-

schap kunt u zich op dinsdag 8 en woensdag 9 april 2025 kandidaatstellen. De formulieren daarvoor zijn on-line verkrijgbaar op www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. De kandidaatstellingstermijn is twee dagen.

Op 10 april maken de stembureaus hun beslissingen ten aanzien van de ingediende kandidaatstellingen bekend. Mochten er verzuimen zijn geconstateerd die kunnen worden hersteld - zoals het ontbreken van voldoende handtekeningen van kiesgerechtigden die de kandidaatstelling ondersteunen - dan is daartoe volgens bovenstaand schema gelegenheid.

4. BEROEP

Indien u het niet eens bent met een beslissing van een stembureau met betrekking tot de kandidaatstelling of de verbetering van het kiezersregister, dan kunt u daartegen beroep aantekenen tot uiterlijk de vierde werkdag, na de dag waarop het besluit is genomen bij de kamer voor de verkiezingen van de Commissie voor de beroep- en bezwaarschriften (cbb@bb.leidenuniv.nl).

Ook tegen beslissingen met betrekking tot het herstel van verzuimen in de kandidaatstelling kan volgens bovenstaand schema bij de kamer voor de verkiezingen beroep worden aangetekend.

5. STEMMEN VIA INTERNET

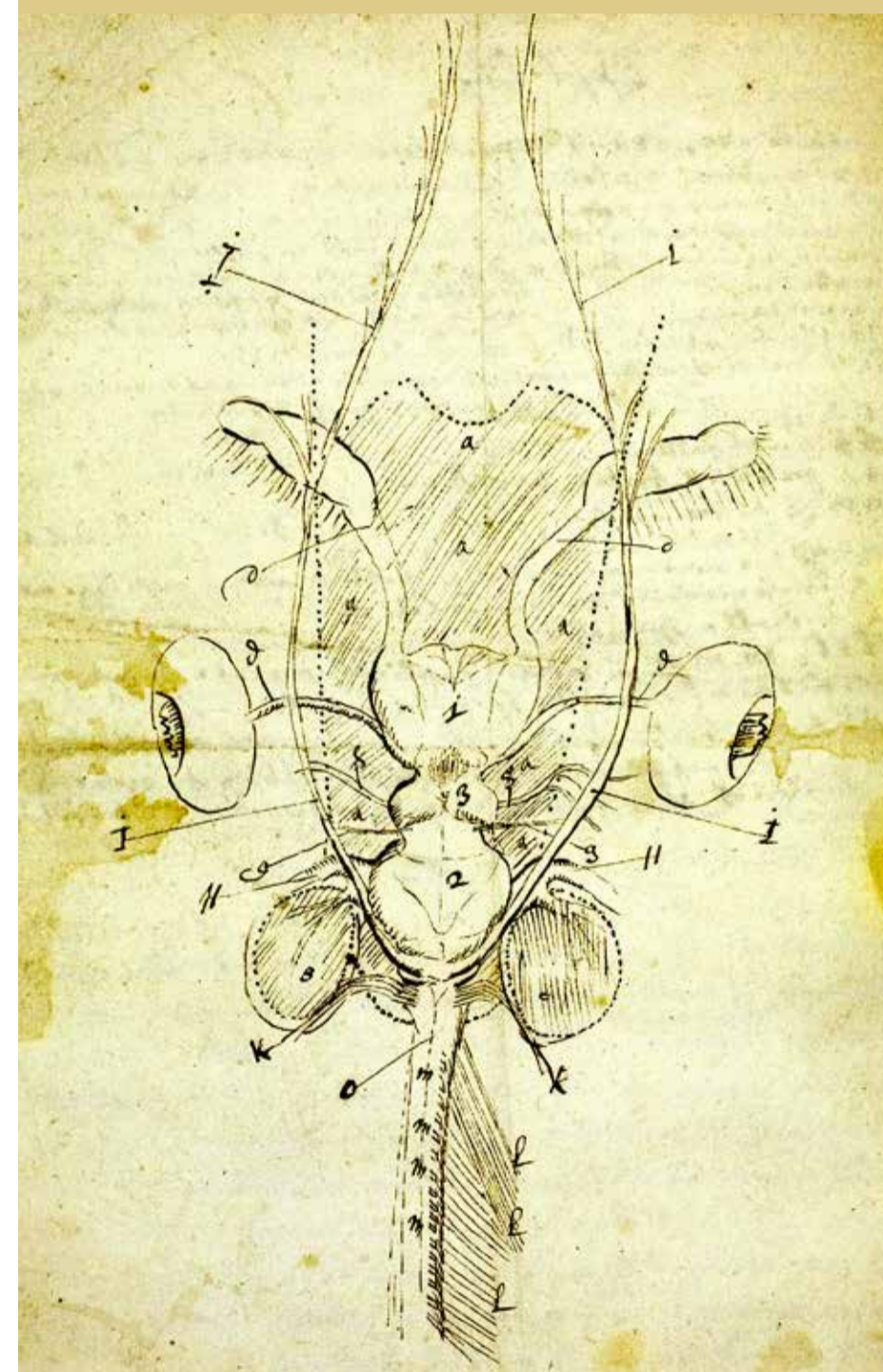
Let op! De periode waarin gestemd kan worden is vier dagen!

De verkiezingen gaan volledig via het internet. Om te kunnen stemmen dient u gebruik te maken van uw ULCN account. Vanaf 12 mei 2025 (7.00 uur) kunt u met dit account inloggen op de verkiezingsapplicatie. U kunt tot uiterlijk 15 mei 2025 (16.00 uur) uw stem uitbrengen. Stemmen kan vanaf elk device met internetaansluiting.

6. STEM BUREAUS

De verkiezingen worden georganiseerd door verschillende stembureaus, zie www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. Voor verdere inlichtingen kunt u zich richten tot het Centraal Stembureau.

Het eerste getekende bijenbrein

Met behulp van een simpele microscoop wist de Leidse natuuronderzoeker Jan Swammerdam rond 1670 de hersenen van een honingbij in kaart te brengen. Pas eeuwen later lukte het wetenschappers zijn precisie te benaderen.

DOOR ANDREW VANDERLEEK

Wie was de eerste persoon die de hersenen van een insect tekende en beschreef?

Het is misschien niet een vraag waar veel mensen ooit over hebben nagedacht, maar Andrea Strazzoni gelooft dat hij het antwoord heeft.

Strazzoni is Italiaans, maar zijn passie voor de geschiedenis van filosofie en wetenschap leidde hem naar Nederland, met name naar de Nederlandse intellectuelen van de zeventiende en achttiende eeuw. 'Het merendeel van mijn onderzoek gaat over hoogleraren, wetenschappers en andere figuren die verbonden zijn aan Leiden.'

Een van hen is Jan Swammerdam (1637-1680). Net als Strazzoni bevond Swammerdam zich op het snijvlak van verschillende vakgebieden. Hij was een leerling van de beroemde Leidse medicus Franciscus Sylvius, die veel ontdekkingen deed

schrijven van dingen die hij niet kon waarnemen', legt Strazzoni uit. 'Zelfs als het ging over de ontdekkingen van zijn tijdgenoten zei hij: "Nou, ik kon dit zelf niet vaststellen, dus laat ik er maar niets over zeggen."'

Als illustrator maakte hij meerdere schetsen voordat hij tot een definitieve versie kwam. Er bestaat een oudere tekening van vóór de definitieve gepubliceerde versie, wellicht bedoeld om naar een andere wetenschapper te sturen. Juist deze eerdere, ongepubliceerde versie vindt Strazzoni interessant, omdat Swammerdam gewaagde beweringen doet.

Hij was sterk beïnvloed door de ideeën van de vooraanstaande filosoof René Descartes, en toen hij de hersenen van een honingbij onder de loep nam, zag hij een aantal kenmerken die er in werkelijkheid niet waren. 'Hij verwijst bijvoorbeeld naar de pijnappelklier, een kenmerkend concept binnen de cartesiaanse neurofysiologie', legt Strazzoni uit.

De cartesiaanse wetenschap en filosofie waren destijds populair in Nederland. Hoewel Descartes ervan overtuigd was dat lichamen net als machines functioneerden, geloofde hij ook in een aparte, interacterende ziel. Hij beweerde dat de ziel met het lichaam verbonden was via de pijnappelklier, een kleine structuur in het midden van de hersenen. Inmiddels weten we dat deze klier melatonine produceert, het hormoon dat je slaap-waakritme reguleert.

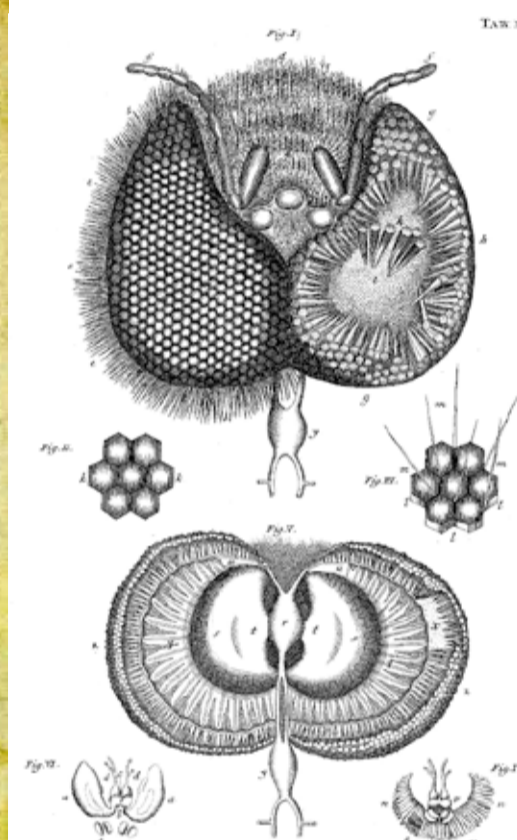
In zijn illustratie benoemde Swammerdam ook het cerebellum, nog een hersenstructuur die insecten niet hebben. Later corrigeerde hij zichzelf over de pijnappelklier, maar het cerebellum verscheen uiteindelijk wel in zijn magnum opus dat zowel in het Nederlands (*Bybel der natuure*) als in het Latijn (*Biblia naturae*) verscheen.

Strazzoni: 'De Latijnse versie is erg interessant want die is vertaald door Herman Boerhaave, een van de meest prominente intellectuelen in Leiden destijds.' Hij was hoogleraar en rector aan de Universiteit Leiden, en tevens directeur van de hortus botanicus. Hij bracht belangrijke vernieuwingen in de botanie en zijn medische school stond in heel Europa hoog aangeschreven. Het anatomisch theater waar hij werkte (en een aantal van Swammerdams schetsen) zijn vandaag de dag nog steeds te bewonderen in het Rijksmuseum Boerhaave.

Het Leiden van de vroegmoderne tijd kan worden omschreven als 'een zeer eclectische instelling'. Hoewel de universiteit in 1575 werd opgericht als een protestantse tegenhanger van de (zeer katholieke) Universiteit van Leuven was het 'niet alleen een universiteit voor theologen', zegt Strazzoni. 'Er was een botanische tuin, een universiteitsbibliotheek, een scheikundig laboratorium en een astronomisch observatorium.' De focus op experimenteel bewijs en de filosofie van Descartes verbond deze onderdelen met elkaar. 'Maar het was meer dan dat – er heerste ook een algemene houding van openheid. Er waren veel hoogleraren met uiteenlopende denkrichtingen en veel interactie tussen verschillende paradigma's.'

Qua populariteit maakten honingbijen in die tijd een renaissance door. 'Ze waren nooit uit de mode', merkt Strazzoni op, maar naast het financiële belang van de honingproductie kregen bijen ook een belangrijke symbolische waarde. 'Het waren sociale insecten. Ze hadden een monarchie. Lange tijd dacht men dat honingbijen een koning hadden.' Deze symboliek liet Swammerdam overigens koud. Hij hielp zelfs te bewijzen dat honingbijen juist een koningin hadden. 'Wat interessant is, is dat hij de structuren observeerde die we nu *mushroom bodies* noemen. Hij was de eerste die ze opmerkte en hij gaf een duidelijk beeld van hun aanwezigheid in de hersenen.' Het bleek dat wat Swammerdam voor het cerebellum aanzag, eigenlijk dit paddenstoelvormige orgaan was. Pas een paar honderd jaar later zou blijken dat het van bijzonder belang was voor het sociale gedrag van insecten.

De *Bybel der natuure* bevat nog een andere vooruitziende blik. Rond 1670, toen Frankrijk Nederland binnenviel, schreef Swammerdam: 'Er zijn zeer weinig vrouwtjes te vinden in deze ellendige tijden, waarin oorlogen en slachtpartijen zelfs de bijen in ons land hebben vernietigd.' Strazzoni: 'Hij had het niet over een milieu- of klimaatcrisis. Maar hij gaf wel aan hoe mensen de aanwezigheid van honingbijen kunnen beïnvloeden.'

Waarom (en hoe) wij maandag gaan staken

Het wordt even wennen, de eerste staking in 450 jaar. Maar het is goed om te weten wat je rechten en plichten zijn, schrijft het actiecomité.

Staken is *terra incognita* voor onze universiteit. Op 10 maart gaan we dit voor het eerst in 450 jaar doen. En niet voor niks, maar uit protest tegen de bezuinigingen op het hoger onderwijs. In november hebben we onze stem al luidkeels laten horen. Op 14 november in Utrecht, Leiden en andere universiteitssteden; op 25 november waren we met maar liefst 25 duizend mensen op het Malieveld en vroegen we om de bezuinigingen van ca. 2 miljard niet door te laten gaan. Bezuinigingen die echt desastreus zijn voor het hele onderwijsveld, en daarmee voor Nederland. Maar we werden niet gehoord door minister Bruins en het kabinet Schoof. Daarom worden onze acties nu vervolgd met een estafettestaking. De Universiteit Leiden geeft samen met de Hogeschool Leiden hierbij de aftrap waarna andere hoger onderwijsinstellingen zullen volgen. Het zal even wennen zijn voor iedereen. Eerder hebben we de leidinggevers er al op gewezen: iedereen heeft het grondrecht om te staken. Jij dus ook! Om deel te nemen aan de staking hoef je aan niemand toestemming te vragen. Iedereen mag het werk neerleggen, en niemand hoeft het werk in te halen (maar mag dat wel). Niemand mag jouw werkzaamheden overnemen als je staakt.

Natuurlijk kan staken vervelende gevolgen hebben en voelt dat ongemakkelijk, zeker als het om onze studenten gaat. We doen het dan ook niet zonder een goede reden: het beschermen van het hoger onderwijs en dus ook onze studenten op de lange termijn.

Staken is een zichtbare demonstratie dat we het niet eens zijn met het voorgestelde beleid. Het is (helaas) geen vrije dag. Het is een actieve bezigheid. Op 10 maart zullen er in Leiden en Den Haag diverse activiteiten zijn. Zo zijn er de hele dag *Teach-Outs*, op scholen, maar ook bijvoorbeeld in de Waalse Kerk.

Vanaf 09:30 uur zullen we met alle stakende collega's bij de verschillende onderwijsgebouwen verzamelen. Je kan je dan registreren als staker, een persoonlijke kaart tekenen voor senatoren van de Eerste Kamer en met je collega's van gedachten wisselen. Vanuit de onderwijsgebouwen gaan we om 10:30 uur naar het Van der Werfpark in Leiden. Daar zal vanaf 11:30 uur een programma zijn met muziek, lokale en nationale sprekers, activiteiten en catering. Samen moeten we aan het kabinet Schoof en de minister van Onderwijs laten zien dat de maat vol is. De bezuinigingen op het hoger onderwijs moeten van tafel en mogen niet vervangen worden door een bezuiniging elders in de publieke sector. Dit kabinet moet stoppen met het behandelen van de publieke sector, zoals onderwijs en zorg, als een last en een hobby. Wij zijn solidair met al onze collega's.

Om 15:00 uur geven we het stokje symbolisch over aan de Universiteit Utrecht, waar op 11 maart de volgende staking zal plaatsvinden. Na Utrecht zal er verder gestaakt worden in andere universiteitssteden. En als het nodig is, en we verwachten van wel, zullen er daarna nog veel meer acties volgen. We blijven ons verzetten.

Het Actiecomité Leiden & Den Haag

WoinActie: Elmer Veldkamp, Claire Weeda.
FNV: Arnout van Ree, Cristiana Strava, Jolien van Breen, Tanja de Bie, Sam Verduijn, Bo Broek. AOb: Nicole van Os, Remco Breuker (tevens WoinActie), Iris Schaap, Ahmed Charifi. LSU: Ebrar Kaya. Hogeschool Leiden: Diana Wittendorp

Dit is dus níet 'iets voor mannen'

De Braziliaanse promovendus Eletra de Souza onderzoekt slangen. Met de fotoserie *Where I work* probeert tijdschrift *Nature* het vastgeroeste beeld dat wetenschappers man zijn te doorbreken. Foto Pablo Albarenga

Gendervooroordelen ontwikkelen zich al op jonge leeftijd. Al decennialang vragen onderzoekers kinderen van verschillende leeftijden een wetenschapper te tekenen. Kinderen van vijf tekenen ongeveer evenveel mannelijke als vrouwelijke wetenschappers. Zodra ze een jaar of zeven of acht zijn, tekenen ze al meer mannen. Op hun veertiende tekenen ze vier keer zo veel mannen als vrouwen. Al op zesjarige leeftijd hebben meiden het idee dat jongens eerder 'heel, heel slim' zijn en beginnen ze extra uitdagende opdrachten te vermijden. Toen ik als twintiger in Leiden begon met mijn promotieonderzoek bij wiskunde bleek ik de uitzondering die de regel bevestigt: uit onderzoek weten we dat meiden wiskunde doorgaans al op negenjarige leeftijd beschouwen als 'iets voor mannen'.

'Plak als moeder eens een lekke fietsband en vlecht als vader vaker haren'

Uit onderzoek waarbij proefpersonen op basis van portretfoto's moeten inschatten of iemand wetenschapper is, wordt het vooroordeel dat de wetenschap voor mannen is, sterker naarmate een vrouw er stereotiep vrouwelijk uitziet.

Als het aankomt op gendervooroordelen in de wetenschap, zit Nederland in de achterhoede. Van de zesenzestig onderzochte landen in een studie uit 2015, bleek de impliciete stereotypering van de wetenschapper als man hier het sterkste van allemaal. De ogenschijnlijke paradox - Nederland scoorde in dezelfde studie wél hoog op gendergelijkheid - verklaren de onderzoekers door de hoge 'domein-specifieke gendersegregatie'.

Dat is precies wat ik zag op de wiskundeafdeling: in de natuurwetenschappen zijn bijzonder weinig vrouwen hoogleraar, net als in de economie en techniek. Als het ons als volwassenen niet lukt het ons vooroordeel bij te stellen, laten we het dan de toekomstige generatie in ieder geval dat stereotype beeld niet aánleren. Daags na het beschuifje met muisjes besluit ik drie vrouwelijke experts aan te schrijven met de vraag: hoe voeden we meiden op met het idee dat ze wetenschapper kunnen worden? Met Antoinette Kroes (onderwijspedagoog en docent bij de hogeschool Fontys, waar ze onderzoek doet naar thema's als ongelijkheid en vooroordelen), Laura Doornkamp (onderzoeker bij hogeschool Saxion die de rol van genderrepresentatie en genderstereotypen in het voortgezet onderwijs onderzocht) en Sahar Yadegari (directeur van Expertisecentrum Voor Haar Technische Ontwikkeling (VHTO) die jarenlang werkte aan het beter afstemmen van technologie op de samenleving) komen we gezamenlijk tot negen voorstellen.

1. Geef meiden een oranje tractor

'De wereld zal een stukje vrijer en rechtvaardiger zijn als jongetjes over hun gevoelens durven praten, meisjes in de modder spelen en glitter, roze, tractors en dino's niet exclusief behoren tot één geslacht', schreef journalist Charlotte Boström in *NRC*. De speelgoedvoorkeur van meiden is eerder aangeleerd dan aangelegd, waardoor veel te winnen valt. Binnenkort op kraamvisite? Kies dan speelgoed in een neutrale kleur, bijvoorbeeld oranje.

2. Lees voor uit Ada Dapper, wetenschapper

Het genre meisjesboeken ontstond weliswaar om jonge lezeressen te socialiseren, een beter idee is om boeken

voor te lezen die loskomen van stereotiepe genderrollen, zoals *Met Mama naar Mars* van Karin van den Akker, Nadine Duursma en Liselotte Nass, *Ada Dapper, wetenschapper* van Andrea Beaty of (op dit moment alleen nog in het Engels) *Born Curious / 20 Girls Who Grew Up to Be Awesome Scientists* van Martha Freeman. (Meer leestips vind je op antoinette.kroes.nl/kinderboeken-diversiteit)

3. Behandel meiden en jongens hetzelfde

Docenten hebben vaak genderspecifieke verwachtingen van hun leerlingen, blijkt uit een rapport van de Onderwijsraad (2020) en onderzoek naar opmerkingen in schoolrapporten. Leraren kunnen onbewuste vertekeningen in kaart brengen met een observatieschema en daarnaast inzetten op een positief 'vraagklimaat' door de nadruk te leggen op het denkproces en minder op het geven van het goede antwoord.

4. Vermijd stereotiepe representatie in schoolboeken en toetsen

In een eindexamen natuurkunde (2024) moeten leerlingen bewijzen dat Mees gelijk heeft, terwijl verderop in de toets wordt gevraagd om te onderzoeken of Bente gelijk heeft (het antwoordmodel wijst uit dat Bente geen gelijk heeft). De impact van stereotiepe representatie in schoolboeken en toetsen is aanzienlijk. Vrouwelijke studenten presteren slechter op toetsen wanneer er geen plaatjes van vrouwelijke wetenschappers in hun boeken staan. En alleen al het aanspreken van vrouwen met de mannelijke vorm op een wiskundetoets kan bijdragen aan het gevoel dat wetenschap 'iets voor mannen' is, schrijven onderzoekers van de Universiteit Leiden.

5. Vraag meiden of ze onderzoek zouden willen 'doen' in plaats van onderzoeker willen 'zijn'

Kinderen verliezen hun vertrouwen in hun potentieel om wetenschapper te zijn, maar niet in hun capaciteiten zelf. Focussen op of ze zichzelf onderzoek zien 'doen' in plaats van onderzoeker kunnen 'zijn' houdt de interesse van meiden voor de wetenschap eerder vast.

6. Laat wetenschappers als Einstein of Newton achterwege

Laat meiden liever kennismaken met verschillende, counterstereotiepe beroepsbeoefenaars. Of, beter nog, spreek over wat wetenschap inhoudt, schrijven de makers van het lespakket 'Wie is de wetenschapper?' voor basisscholen.

7. Benadruk de maatschappelijke relevantie

Exacte studies benadrukken in de werving helaas maar al te vaak dat ze voor 'de allerslimsten' zijn. Een maatschappelijke invalshoek trekt meer meiden aan.

8. Wees je als ouder bewust van jouw voorbeeldrol

Plak als moeder dus eens een lekke fietsband en vlecht als vader eens de haren, of kies een van de andere genderbewuste opvoedtips van de Alliantie Genderdiversiteit.

9. Zorg ook voor de jongens

Het mes snijdt aan twee kanten. De genderstereotypen die in de opvoeding doorsijpelen pakken ook nadelig uit voor jongens. Jongens die sterk genderstereotiepe overtuigingen hebben, zien dingen als lezen en huiswerk maken vaak als meisjesachtig. Dit zorgt ervoor dat zij zich minder inzetten voor school. Ook maken jongens meer stereotiepe studie- en beroepskeuzes: ze kiezen niet snel voor een carrière in het onderwijs of de zorg. Wie dat wel doet, krijgt te maken met stigma en (stage)discriminatie. Zo worden mannelijke mbo-studenten regelmatig geweigerd voor een stage in de kinderopvang.

Vera Arntzen promoveerde in Leiden bij wiskunde en werkt als onderzoeker bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Als het gaat om gendervooroordelen in de wetenschap, bevindt Nederland zich in de absolute achterhoede. Hoe gaan we dat veranderen? Vera Arntzen vroeg drie experts om raad en ontdekte dat een oranje speelgoedtractor kan helpen.

In een wijk waar de straten zich vullen met buggy's, zat ik onlangs bij een vriendin thuis aan de beschuit met muisjes. Al kauwend op de roze en witte korrels keek ik naar de pasgeboren baby. Zou ze wetenschapper willen worden? Zou ze geloven dat ze dat kán? Sluit je ogen en probeer je een hoogleraar voor te stellen. Waarschijnlijk zie je nu een man voor je, stelt classicus en hoogleraar Mary Beard in haar manifest *Vrouwen en macht*. Het culturele stereotype dat de wetenschap voorbehouden is aan mannen, is volgens Beard 'zo sterk dat het bij dit soort testjes zelfs voor mij nog moeilijk is om me mezelf of iemand zoals ik in mijn rol voor te stellen'. Met de fotoserie *Where I work* probeert het wetenschappelijke tijdschrift *Nature* het vastgeroeste beeld dat de wetenschapper een man is te doorbreken. Op een van de foto's houdt promovendus Eletra de Souza een slang vast (met haar onderzoek hoopt ze het aantal dodelijke slangenbitten in Brazilië terug te brengen). Promovendus Yuhuan Hu poseert naast een robot (die ze probeert socialer te maken door hem aanraking te leren). De talrijke voorbeelden van wetenschapsvrouwen ten spijt fantaseren meiden en vrouwen toch maar weinig over een academische carrière.

Protest hoort juist bij praesidium libertatis

Als studenten zich publiekelijk uitspreken en inzetten voor hun idealen, moeten we trots op ze zijn, beoogt **Arnout van Ree**.

Met toenemende verbazing heb ik het stuk van Sense Jan van der Molen gelezen ('Angstcultuur aan de academie is onacceptabel', *Mare* 19, 20 februari): niet alleen vanwege de inhoud, maar ook omdat een lid van het kernteam Academische Vrijheid tegen diens eigen advies lijkt in te gaan. Vooropgesteld: niemand kan het oneens zijn met het principe dat angstcultuur onacceptabel is. Dit botst inderdaad met alle academische idealen en vrijheden. Iedereen, studenten en medewerkers, moet zich veilig voelen in onze gebouwen en daarbuiten op basis van ons motto, praesidium libertatis, met elkaar in discussie te gaan. Van der Molen schetst echter een beeld waarbij hij volledig voorbijgaat aan wat dit motto van ons vraagt: namelijk om open het gesprek aan te gaan – gebaseerd op (wetenschappelijke) kennis en onderbouwde argumenten – over hoe we academische vrijheid op onze campus kunnen waarborgen. Precies dat vormt ook het belangrijkste advies van het rapport *Academische vrijheid: een Leidse lijn*.

'Als studenten zich zo publiekelijk uitspreken, dan hebben wij als universiteit toch onze taak verricht?'

Maar Van der Molen gaat dat gesprek zelf helemaal niet aan: op basis van anekdotisch bewijs en aannames zet hij een gehele groep collega's en studenten weg als haatdragend, voor de goede verstaander als antisemitisch, en zelfs als steunbetuigers aan misdaden tegen de menselijkheid. Om dan te eindigen met "had ik Cleveringa al genoemd?" is schaamteloos.

Ik ben zonder meer een activist te noemen. Ik ben er zelfs trots op. Voor mij houdt het in dat ik begaan ben met maatschappelijke kwesties en mij inzet voor mijn idealen ondanks mogelijke persoonlijke consequenties. Als studenten dat ook doen, ben ik trots op ze, al ben ik het niet altijd eens met de inhoud of de manier waarop zij die uitdragen. Met hun demonstratie tijdens de dies brachten studenten het motto praesidium libertatis in de praktijk. Zij stonden gewelddoos op tegen de normalisering van oorlogsmisdaden door het voortzetten van samenwerkingsverbanden met medeplichtige instituties. Als studenten zich zo publiekelijk uitspreken, dan hebben wij als universiteit toch

onze taak verricht? Daar zouden wij allemaal trots op moeten zijn. Ik geef al jaren colleges over moeilijke en confronterende onderwerpen inclusief Israël-Palestina. Het is in mijn collegezaal voor de studenten duidelijk dat ik een mening heb en wat deze is, maar het is ook duidelijk dat deze gebaseerd is op onderzoek, (wetenschappelijke) kennis, en onderbouwde argumenten. Ik nodig uit en moedig studenten aan om hun mening op basis van dezelfde methodiek te delen. Mijn ervaring is dat studenten zich veilig genoeg voelen om dit te doen. Dat betekent niet dat er geen confronterende of moeilijke onderwerpen besproken mogen worden die mogelijk tegen de eigen ideeën en wereldbeelden ingaan.

Het Israël-Palestinaconflict vormt hierop geen uitzondering. Onderwerpen als gender en racisme, de bezetting van de Westelijke Sahara of Taiwan, de Armeense genocide, of islamitisch fundamentalisme kunnen pijnlijk zijn voor onze studenten. Maar dat gevoel van ongemak mag niet worden ingezet om het gesprek stil te leggen onder het mom van veiligheid. Het is de taak van de docent en de studenten om deze gesprekken juist wél te voeren.

Ik heb met regelmaat boeiende gesprekken met studenten over confronterende en moeilijke onderwerpen. Ik gun Van der Molen ook zulke gesprekken met onze studenten, van verschillende achtergronden en met verschillende ideeën, die in politiek gespannen tijden in dialoog met elkaar hun eigen wereldbeeld vormgeven. Het doen alsof de studenten passief zijn, geïndoctrineerd worden en/of zij niet beter weten, is kortzichtig en respectloos.

Bij International Studies geef ik onder andere het vak *Politics Middle East*. Na 7 oktober 2023 was dit een ontzettend emotionele maar ook, paradoxaal, belonende ervaring. Mijn collega en ik hebben intense en diepgaande gesprekken gevoerd met de studenten. Dit heeft ook tot mooie initiatieven vanuit de studenten zelf geleid: tijdens mijn kantooruren kwamen studenten met persoonlijke banden aan 'beide kanten' langs om te praten met alle emoties van dien. Blijkbaar voelden zij zich veilig genoeg om dit met mij te delen. Ik ben tevens zeker niet de enige collega bij International Studies of in de Faculteit Geesteswetenschappen met deze ervaring. De studenten weten dat het Israël-Palestina-conflict niet begon op 7 oktober 2023; dat er in de lange looptijd van dit conflict zonder twijfel aan beide kanten oorlogsmisdaden zijn gepleegd. Van der Molen trekt dit wel heel makkelijk in twijfel door voorbij te gaan aan de talloze rapporten van verschillende officiële instanties zoals de VN of Amnesty over de handelingen van Israël.

De studenten zijn ook in staat om hem uit te leggen dat intifada en revolutie niet zo eendimensionaal uitgelegd kunnen worden. Dit geldt ook voor de bespreking van de slogan "From the river to the sea" of een Jodenjacht zonder de verdere inhoud van het geciteerde artikel te bespreken.

Door zonder enige schroom een simplistisch, ongenueanceerd en kwaadaardige beeld te schetsen gaat Van der Molen met zijn stuk mee in de polarisatie van de huidige Nederlandse - en wereldpolitiek. De universitaire gemeenschap, docenten en studenten, zouden beter moeten weten en beter moeten doen.

Arnout van Ree is docent International Studies, self-proclaimed activist en vakbondsvetegenwoordiger

Pro-Palestijnse demonstranten voor het Academieggebouw na een bezetting van de Hortus Botanicus in mei 2024. Foto Taco van der Eb

De echte angst heerst bij pro-Palestijnse studenten

Dat joodse studenten zich onveilig voelen aan de universiteit is ernstig. Maar ongefundeerde beschuldigingen over indoctrinatie door docenten wakkeren die angst onterecht aan, vindt **Joost Augusteijn**. En ondertussen worden pro-Palestijnse studenten wél aantoonbaar belaagd.

Het is uitermate zorgwekkend dat iemand die medeverantwoordelijk is geweest voor de bescherming van onze academische vrijheid, als Sense Jan van der Molen, zo onverantwoord omgaat met bronnen en collega's als hij doet in zijn opinie-stuk over pro-Palestijnse protesten ('Angstcultuur aan de academie is onacceptabel', *Mare* 19, 20 februari). Het beschuldigen van collega's op basis van één anonieme bron is al op veel verschillende manieren onverantwoord. Elke wetenschapper zou moeten weten dat het woord van één student niet iets tot waarheid maakt (ik neem aan dat ook Van der Molen wel eens iets onwelgevalligs en ongefundeerd heeft gelezen in een studentevaluatie). In verschillende faculteiten zijn er naar aanleiding van pro-Palestijnse protesten gesprekken geweest met staffleden en met hun studenten waarbij geen enkel geval van indoctrinatie en totalitair denken naar boven is gekomen waar Van der Molen meent weet van te hebben. Onze collega's

zijn professionals die persoonlijke opvattingen en academische onderwijs uitstekend kunnen scheiden. Niet voor niets heeft het college van bestuur excuses aangeboden voor zijn veroordelende reactie na de eerste pro-Palestijnse manifestatie in Wijnhaven in 2023 - waarbij je je nog wel zou moeten afvragen waarom een politieke uiting die pro-Palestijns is blijkbaar speciale attentie vereist en één die Israël steunt niet, laat staan één over elk ander conflict. Ook vervalt Van der Molen impliciet voor de doodoener dat kritiek op Israël antisemitisch zou zijn, zich blijkbaar niet realiserend dat veel van de medewerkers waarvan hij claimt te weten wat ze in college doen zelf Joods zijn. Ernstiger is het bewust verkeerd citeren en interpreteren van leuzen en de vergelijkingen die hij daarmee oproept met de Holocaust. Het zou Van der Molen hebben gesierd als hij zich een beetje verdiept had in de discussie rondom de betekenis van de gebruikte leuzen. Wat hij daarin denkt te horen zegt meer over zijn vooringenomen interpretatie-

'In tegenstelling tot die subjectieve angsten, zijn pro-Palestijnse studenten daadwerkelijk belaagd'

kader dan over de feitelijke betekenissen. Dat hij zich probeert te positioneren als een neutrale buitenstaander is slechts een manier om zijn eigen politieke opvattingen een status van autoriteit te geven.

Het gaat hier niet om wat een toehoorder ervan kan maken maar wat degene die leuzen gebruikt ermee uit. Wat demonstranten vragen is het verbreken van de banden van de universiteit met instituties in Israël die, zoals de Israëlische onderzoekster Maya Wind heeft aangetoond, intrinsiek verbonden zijn met het IDF. Dat ze niet protesteren tegen het onrecht in Soedan of Nigeria is omdat de universiteit daar geen banden mee heeft die verbroken kunnen worden.

In bredere zin wordt gevraagd om een fundamentele verandering (revolutie) omdat binnen het bestaande staatkundige bestel een rechtvaardige en gelijke behandeling van Palestijnen en Israël niet mogelijk wordt geacht. Ik vermoed dat Van der Molen geen protest heeft bijgewoond noch lid was of is van de sfr-appgroep, maar bij elke pro-Palestijnse manifestatie wordt duidelijk gemaakt dat ze tegen antisemitisme en geweld zijn.

De vraag is waar de angstcultuur zit die Van der Molen beschrijft. Er is een klein aantal Joodse studenten en medewerkers dat zich sinds 7 oktober onveilig heeft gevoeld en zich heeft beklagd, maar er zijn geen incidenten bekend waarbij zij daadwerkelijk slachtoffer van geweld zijn geweest.

In tegenstelling tot die subjectieve angstervaring, zijn meerdere pro-Palestijnse studenten daadwerkelijk belaagd door beveiligers, is het duidelijk dat er bij toegangsccontrole etnisch en politiek (op pro-Palestijnse uitingen) wordt geprofileerd, dat hun bijeenkomsten werden geblokkeerd en er informatie over hen werd en mogelijk wordt gedeeld met pro-Israëlische buitenstaanders.

Medewerkers die zich kritisch betonen op het gedrag van Israël zijn onderzocht, op het matje geroepen door leidinggevenden en hun objectiviteit is in twijfel getrokken. De echte angst heerst dus in grotere mate en met meer legitimiteit bij pro-Palestijnse studenten en medewerkers dan bij pro-Israëlische studenten en medewerkers. Dat joodse studenten zich onveilig voelen is inderdaad ernstig, maar dat komt vooral doordat mensen zoals Van der Molen dit gevoel aanwakkeren met ongefundeerde beschuldigingen aan het adres van pro-Palestijnse medewerkers en studenten.

Het bagatelliseren van de aard van het Israëlische geweld is ook opvallend. In tegenstelling tot wat Van der Molen beweert hadden Israëlische represailles in Gaza op 9 oktober al honderden slachtoffers gemaakt. Hoewel je ten aanzien van het plegen van oorlogsmisdaden en genocide je formeel kunt verbergen achter het feit dat Netanyahu niet bereid is om zich in de rechtszaal tegen die aanklachten te verdedigen, kan zelfs Van der Molen niet ontkennen dat meerdere landen en gerespecteerde internationale instanties hebben aangegeven dat de internationale rechtsregels en het oorlogsrecht overtreden worden en er in het laatste anderhalf jaar meer onschuldige burgers door Israël zijn gedood dan door de Russen in Oekraïne. Het zou natuurlijk normaal moeten zijn dat een wetenschapper zich baseert op feiten, en zich de kritische geest toont waarvan Van der Molen claimt dat zijn collega's die niet hebben. Het summum komt wel als Van der Molen waarschuwt dat het toelaten van pro-Palestijnse uitingen in de universiteit zou leiden tot bezuinigingen. Dat laat een collaboratormentaliteit zien die juist de door hem aan het einde aangeroepen Cleveringa zou verafschuwen.

Joost Augusteijn is universitair hoofddocent aan het Instituut voor Geschiedenis en lid van de universiteitsraad

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 11 leerlingen. Groep 4, t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, brugklas mavo-havo. *Nederlands, 4 havo. *Nederlands, spelling, 2 vwo. *Twee mbo-studenten, niveau 4,

rekenen. **Leiden-Zuid**, *5 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjelle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Eise van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl

Marieke Nolten (stagiair)
Andrew Vanderleek (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Lisa Boshuizen | Joseette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Pol Koopman | Henrik Laban | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie:

Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties:

Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:

Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

In *De F*ckulteit* speelt Fedja van Huêt rechtenprof Patrick Hartman, die zich schuldig maakt aan machtsmisbruik, seksueel grensoverschrijdend gedrag, manipulatie en intimidatie. 'Ik vond het hoogst vermoeiend om een gangmaker neer te zetten die ook een roofdier is.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

‘Overall waar hiërarchie heerst, worden slachtoffers gemaakt’

Meerdere Gouden Kalveren

Fedja van Huêt (1973) volgde van 1992 tot 1997 de Toneelacademie in Maastricht, waarna hij in tientallen films, series en toneelstukken speelde. Hij is onder meer bekend van de tv-series *Penoza* (2010-2012), *Overspel* (2011-2015), *Nieuwe Buren* (2016) en *Vliegende Hollanders* (2020). In 2022 speelde hij de rol van Mat Herben in *Het jaar van Fortuyn*. Ook speelde hij in de goed ontvangen films *Nachtrit* (2006), *Lucia de B.* (2014) en *Soof 1, 2 en 3*. Van Huêt won meermaals een Gouden Kalf. In 2021 kreeg hij die voor beste hoofdrol in de film *De Veroordeling*, waar hij journalist Bas Haan speelt in de Deventer moordzaak. Voor die rol kreeg hij ook de prijs voor de beste acteur op het Seattle Film Festival. Hij is getrouwd met actrice Karina Smulders, die zowel in tv-serie *Nieuwe Buren* als de Deense psychologische horrorfilm *Speak No Evil* zijn tegenspeelster (en echtgenoot) is. Samen hebben ze een dochter.

narcistische persoonlijkheden hebben, onzeker zijn, koste wat kost willen scoren en waarbij enige vorm van zelfinzicht en zelfreflectie ontbreekt.

'Mijn personage doet zich bijvoorbeeld voor als een echte grapjas, maar eigenlijk zijn die grapjes helemaal niet leuk. Toch lacht iedereen mee. Hij creëert een onveilige sfeer, waardoor bijna niemand hem erop durft aan te spreken. En wie dat wel doet, wordt uitgelachen en ligt eruit, die moet niet zo serieus doen. 'Ik denk dat heel veel mensen last hebben van zo'n persoonlijkheid op de werkvloer, zeker als diegene veel macht heeft en ze afhankelijk van hem zijn. Dan zit je in een heel nare werkomgeving.'

Je bent zelf ook een grote en bekende acteur. Jij kan dus ook in posities terecht komen waarbij andere acteurs tegen jou opkijken. Ben je je daar sinds deze rol extra van bewust?

'Ik was me daar al eerder van bewust, ook door alle artikelen die er sinds de MeToo-beweging over zijn verschenen. Dat stemde tot nadenken: hoe heb ik mij gedragen? Ben ik wel eens onwaardig geweest en over grenzen gegaan?'

En?

'Volgens mij niet. Ik heb lesgegeven op de toneelacademie. Dan ben ik me ook van bewust van mijn machtspositie. Ik ging dus niet 's avonds met mijn studenten naar de kroeg. Bewaar afstand, en laat het de studenten met elkaar uitzoeken. Er zijn grenzen waar je niet overheen gaat. Docenten kunnen wel bieren dat er geen machtsverhouding is tussen hen en hun studenten, maar die is er natuurlijk altijd.'

Hoe was dat toen je zelf op de toneelacademie zat?

'Er waren zeker docenten die relaties met studenten aangingen. Dat werd toen normaal gevonden, maar dat is het natuurlijk niet. In het kunstonderwijs gaat het erom dat je uit je schulp moet kruipen, er wordt iets van je verwacht. Sommige docenten maken daar misbruik van, vooral bij de meest kwetsbare studenten. In een afvalrace, waar studenten hun dromen willen waarmaken, ga je sneller over je grenzen. Het is juist aan docenten om dat te voorkomen.'

Heb je grensoverschrijdend gedrag meegemaakt op de set?

'Ik ben daar niet zelf slachtoffer van geweest, maar ben er wel langs geschuurd. Ik heb meerdere vormen van *bullying* gezien, van seksueel machtsmisbruik tot manipulatie en intimidatie. Regisseurs en programmamakers die schreeuwen, machtsmisbruik bij toneelgezelschappen, castingbureaus waarbij een paar mensen te veel macht hebben en bepalen wie wel en niet doorgaan. Er hoeft echt niet geschreeuwd te worden, dat is nergens voor nodig.'

'Slachtoffers zijn zowel vrouwen als mannen, veelal kwetsbare mensen die moeilijker in staat zijn zichzelf in bescherming te nemen en denken dat het normaal is wat ze moeten doen. Het is goed dat deze problematiek steeds meer aan het licht komt.'

De F*ckulteit gaat over grensoverschrijdend gedrag op de universiteit. Welke wereld is volgens jou voeliger voor machtsmisbruik? De universiteit of de acteerwereld?

'De universitaire wereld is heel hiërarchisch en individualistisch, maar op de Zuidas gaat het net zo goed om scoren. En ook in de televisie- en toneelwereld is veel competitie en ben je afhankelijk van wat anderen in jou zien, wat soms leidt tot machtsmisbruik. Bovendien zijn de wereldjes klein, je komt elkaar elke keer weer tegen. In al deze werelden geldt het recht van de sterkste. Waar competitie en hiërarchie bestaat, waar mensen werken die machtsposities hebben en mensen werken die kans willen krijgen, hun dromen willen najagen en de beste willen zijn, worden slachtoffers gemaakt.'

THEATER DE GENERATOR

8 Maart 2025

AMFEMININE

5e Editie

Big Emotions

Feministisch festival met theater, dans, workshops en debat

Info & Tickets: theaterdegenerator.nl

De zedelijke serie *De F*ckulteit* - te streamen op Videoland - is ongeveer halverwege als een nieuw personage haar intrede doet: Wanda Degens, de nieuwe onderwijsdirecteur van de rechtenfaculteit in Amsterdam. Al snel ontdekt ze welk ingewikkeld dossier op haar bord ligt, waar haar voorganger niets mee heeft gedaan: er zijn klachten tegen hoogleraar ondernemingsrecht Patrick Hartman, waarvan de oudste zestien jaar geleden is gemeld. Wanneer ze onderzoekt hoe het mogelijk is dat er al die tijd niets is gedaan, blijkt pas hoe ernstige de situatie is: er zijn nooit functioneringsgesprekken gehouden, de vertrouwenspersoon blijkt de persoonlijk secretaresse van Hartman te zijn, klachten zijn onder het tapijt geveegd en kritische medewerkers zijn op een zijspoor gezet.

De decaan van de faculteit vat kernachtig samen hoe Hartman tóch al die tijd zijn gang kon gaan: 'Hij is erg belangrijk voor de faculteit. Hij haalt verreweg de meeste fondsen binnen, het college van bestuur heeft hem hoog zitten. We willen helemaal niet van hem af.'

Pas wanneer een journalist lucht krijgt van de zaak, stelt het college van bestuur een onderzoek in. Het onderzoeksrapport is vernietigend: Hartman zorgde jarenlang voor een verziekte werksfeer en heeft zich schuldig gemaakt aan structureel (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Hartman zelf, gespeeld door acteur Fedja van Huêt, noemt het een heksenjacht. Hij eist inza-

ge in alle verklaringen en dreigt met een schadevergoedingsprocedure. 'Het is geroddel, ze proberen me kapot te maken', zegt hij tegen zijn vrouw. 'Ik zal het aanvechten tot de laatste snik.'

Hoe heb je je voorbereid op deze rol?

'Er zijn de afgelopen jaren veel artikelen verschenen over allerlei misstanden in de universitaire wereld. Over wetenschappers die veel geld binnenbrengen en belangrijk onderzoek doen, maar door die onaantastbare positie nauwelijks worden aangesproken op hun gedrag, met een toxische werkomgeving tot gevolg. De makers en scenarioschrijvers, grotendeels vrouwen, hebben daar gedegen research naar gedaan en de serie er licht op gebaseerd. Het scenario bood dus al veel houvast. Het is een heel actueel onderwerp om een spannende dramaserie van te maken.'

Wat vond je het meest ingewikkeld aan je rol?

'Ik vond het lastig dat mijn personage ver van me afligt. De opdracht was om een hoogleraar neer te zetten die zich grensoverschrijdend gedraagt door zijn macht te misbruiken. Wat drijft iemand die denkt overall mee weg te kunnen komen? 'Maar hij moest ook heel charismatisch, flamboyant en grappig zijn, zodat de kijker toch met hem kan meevoelen. Een een-dimensionale slechterik is niet interessant. Ik vond het hoogst vermoeiend om elke draaidag zo'n gangmaker neer te zetten, die tegelijkertijd een duistere kant heeft en een soort roofdier is.'

De serie bevat ook een aantal scènes met expliciet seksueel geweld. Hoe bereidden jij en je tegenspeelster Julia Akkermans zich daarop voor?

'Het spelen van dat soort geweldsscènes is niet iets waar je naar uitkijkt, het is altijd ongemakkelijk. Het is van belang goed gerepeteerd te hebben, je wil het zo gecontroleerd mogelijk doen. Gelukkig is er bij blootscènes en aanrandscènes tegenwoordig een intimitateiscoördinator op de set. In het buitenland hadden dat ze dat al langer, maar in Nederland is het vrij nieuw.'

'Voorheen gebeurde er meer tegen de zin van acteurs in. Dan werd er gevraagd: "Kun je dit nog uittrekken, kun je dat nog even doen?" Er was voor acteurs minder ruimte om nee te zeggen, er gebeurde meer tegen hun zin in. Door de aanwezigheid van een intimitateiscoördinator wordt de regisseur gedwongen om een duidelijke choreografie te maken en voelen de acteurs zich comfortabeler.'

'Na elke take check je even bij elkaar of je oké bent. En een beetje humor is ook wel belangrijk natuurlijk. Dat je elkaar op je gemak stelt en elkaar vertrouwt.'

Hartman lijkt niet door te hebben wat hij aanricht en ontkent alle aantijgingen. Denk je dat ouders zich daadwerkelijk van geen kwaad bewust zijn?

'Ontkennen is denk ik het enige wat je kan doen om ermee weg te komen of de schade te beperken. Ik denk dat deze mensen

‘Je moet hier veel geduld hebben en niet in paniek raken’

DOOR LORENZO GERRITSEN
FOTO TACO VAN DER EB

Waarom ben je bij Brownies&Downies gaan werken?

‘Ik ken de bedrijfsleider al superlang en toen ik bij haar in de tuin cocktails aan het drinken was, klaagde ik over mijn bijbaan bij Van der Valk. Ik kreeg, omdat ik te duur was, te weinig uren. ‘Ik kon een zomer hier werken en dat beviel mij zo goed dat ik bleef. De collega’s zijn heel leuk en het is een fijne werkplek. Ik heb nooit het gevoel dat het echt te druk is, maar je blijft wel lekker bezig. ‘In het algemeen werk ik in het weekend met een aantal doelgroepen. Dat zijn mensen met het syndroom van Down, autisme of een andere algemene leerachterstand. Er zijn medewerkers bij die

een-op-een begeleiding nodig hebben, anderen redden zichzelf prima. Die komen zelf om hulp vragen als ze die nodig hebben.

‘Ik ben meer bezig met hen aansturen, dan met het horecagedeelte. Dat laatste is meer een bijzaak. Je wil er voor zorgen dat de doelgroepen lekker kunnen werken.’

Wat is het grote verschil met andere horeca?

‘Bij Van der Valk is het keihard werken volgens bepaalde etiquette. Als je daar de verkeerde kleur nagellak had, werd je naar huis gestuurd om het te fiksken. Of als ze dachten dat je oorbellen te

groot waren, werd er een liniaal langgehouden om te kijken of het contractueel mocht.

‘Dat hoort natuurlijk bij het imago van een viersterrenhotel, maar het past niet bij mij. Ik had dan gelijk geen zin meer in mijn werkdag. Hier heb ik binnen een uur meer gelachen dan dat ik daar in een hele dag deed.

‘De klanten zijn hier ook makkelijker, want ze weten waarvoor ze komen. De kans bestaat dat het langer duurt of dat er iets fout gaat. Bij Van der Valk waren het meer prinsessen op de erwt. Er zijn ook veel vaste gasten die hier komen voor de doelgroepen. Die verschijnen op een vast tijdstip om voor de markt hier een bakje koffie doen. Ze balen dan echt als een bepaalde medewerker er niet is. Ik moet ze dan altijd beloven dat ik die de volgende keer de groetjes doe.’

Heb je een cursus nodig om hier te werken?

‘In principe niet, want je leert in de praktijk. Er is wel een proefdag om te kijken of je geschikt bent. Het belangrijkste is veel geduld hebben en rustig blijven. Als je snel in paniek raakt, dan raken de doelgroepen dat ook. Je moet het overzicht behouden en niet bang zijn om de leiding te nemen.

‘Door mijn pedagogische achtergrond kan ik de doelgroep beter begrijpen, want ik heb veel les gehad over autisme en ADHD. Ik sta normaal voor de kleuterklas. In grote lijnen zijn de kenmerken van de klas vergelijkbaar met de doelgroep.’

Bestaan er veel misverstanden over hen?

‘Ze worden ongelooflijk onderschat, ze kunnen zoveel meer dan je denkt. Ze hebben alleen niet de sociale handvatten die de maatschappij verwacht. Daardoor worden ze zo beperkt in hun mogelijkheden en dat is hartstikke zonde. We spreken onze waardering uit door complimentjes te geven als het goed gaat. Dit is een plek waar ze meer zelfvertrouwen kunnen krijgen.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Ik ben helemaal niet gaan studeren om ‘iets te worden’

Afgelopen weekend sprak ik geheel onvrijwillig twee consultants. Ik was op een housewarming van een oud-bestuursgenootje, dat nu een grote mensenwoning heeft betrokken, en had mijn presentje bij de gastheer ingeruild voor een flesje bier.

Nu diezelfde gastheer, na twee zinnen met mij uitgewisseld te hebben, weer vertrokken was om de deur te openen, stond ik plompverloren tegenover twee vreemden die eerder hetzelfde overkomen was toen de gastheer de deur voor mij geopend had. Het ongemak kon beginnen.

Na een korte introductie bleek dat het twee collega’s waren. Consultants, net als mijn oud-bestuursgenootje. Ik vroeg ze of ze

net zo’n *workaholic* waren als de persoon die ons als enige met elkaar verbond. Een luide vvd-lach bevestigde die assumptie. Wat ze gestudeerd hadden? Econometrie in Rotterdam en bestuurskunde in Leiden.

Hoe kon het ook anders.

En zoals dat gaat met gesprekken met mensen waar men niet écht in geïnteresseerd is, werden mijn vragen door mijn gesprekpartners al gauw teruggekaatst.

Braaf antwoordde ik dat ik nog studeerde. In Leiden.

Een afstudeerrichting die mij van alle afstudeerrichtingen binnen de rechtsgeleerdheid de minste garantie gaf voor een goed betaalde baan. En voordat de aandacht voor mij bij de vreemden geheel verloren was, stelde een van hen nog laconiek de slotvraag ‘wat ik daar dan mee wilde worden’.

Ik heb deze vraag altijd al walgelijk gevonden. Niet alleen omdat dit mijn toekomst reduceert tot een of andere professie, en ik dus onmogelijk cynisch kan antwoorden: ‘een uitkeringstrekker’, ‘een alcoholist’, of mijn favoriet: ‘een

intellectueel’, maar ook omdat ik het antwoord op die vraag simpelweg niet weet.

En hoewel ik niet ben gaan studeren om ‘iets te worden’, bleef deze vraag toch door mijn hoofd spoken. Welk beroep paste nu bij mijn vaardigheden, mijn kwaliteiten en mijn ambities? Het duurde even totdat ik dat antwoord paraat had. Ik wil later graag student worden. Ik houd erg van lezen waardoor ik later goed kan leren om tentamens af te leggen. Ik kan goed schrijven zodat ik later briljante papers kan produceren. Ik kan daarnaast goed tegen drank waardoor ik menig borrel tot in de laatste uurtjes uit kan spelen. Oh ja, en ik ben slecht in plannen waardoor ik lekker in het moment kan leven, mijn studie- en andere verplichtingen kan uitstellen en in de tussentijd iets leuks kan gaan doen met mijn leven.

Ik ga maar eens kijken of daar nog ergens vacatures voor uitstaan. Of nee, misschien maar eerst een stage volgen. Student word je immers niet zomaar.

Mathijs de Jong studeert rechten

‘Wat ik wil worden? Ik heb geen antwoord op die walgelijke vraag’